

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Kruisstraat, Heuvelland (Wijtschate)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1,

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Heuvelland, gegeven op 12 april 2017, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor omgeving, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 22 mei 2017, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Kruisstraat aantoonst;

Overwegende dat de twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Kruisstraat historische waarde bezitten die als volgt wordt gemotiveerd:

De overblijvende mijnkraters getuigen van de ondergrondse mijnenoorlog zoals die in de periode 1914-1918 op het front in de Westhoek werd gevoerd. Kenmerkend voor de Eerste Wereldoorlog was zijn statische karakter: een vier jaar durend, bloedig conflict dat tot volledige stilstand was gekomen. Bovengronds lukte het niet om tot een doorbraak te komen en dus probeerde men het ondergronds. Historisch gezien paste de techniek van ondermijningen in de traditie van de belegering van vestingen, zoals die in lang vervlogen tijden vaak was toegepast.

De mijnkraters bij Kruisstraat vormen in het bijzonder de restanten van de mijnen slag die op 7 juni 1917 met de gelijktijdige ontploffing van 19 dieptemijnen uitbarstte. Zij maken deel uit van het slagveld van de derde slag om Ieper (juni-november 2017) en markeren samen met de andere relictten de historische frontlijn van waaruit het geallieerde offensief vertrok. Bijzonder aan de mijnen slag is dat hij een in de tijd en ruimte beperkte doorbraak op het front in de Westhoek realiseerde, in tegenstelling tot eerdere initiatieven elders op het westelijke front. Het schema van de mijnen slag onderging in de jaren tussen het bedenken van het plan en de uitvoering verschillende veranderingen. De mijnkratersite van Kruisstraat is één van de vier oorspronkelijke locaties, waar al in december 1915 met de ondertunneling werd gestart.

Kenmerkend voor de historische ontwikkeling van de mijnkratersite bij Kruisstraat is de sequentiële opbouw van opeenvolgende, in een reeks geplaatste springladingen, waarbij de ondermijning diep in het front van de tegenstander doordrong. Hoewel met het dempen van krater 3 in 1972 een deel van de sequens onderbroken is, blijft Kruisstraat wel representatief

voor een afwijkende aanpak in de ondermijning van het front op de heuvelrug Wijtschate-Mesen. Het maakt de mijnkratersite bij Kruisstraat bijzonder.

Goed bewaarde landschappelijke relictten van de Eerste Wereldoorlog die nog zichtbaar zijn op het terrein, zijn zeldzaam. Na de oorlog lag de frontzone bezaaid met miljoenen granaattrekkers en resten van militaire infrastructuur. Tijdens de reconversie van het oorlogslandschap naar een genormaliseerde, leefbare agrarische omgeving werden de meeste oorlogsrestanten weggewerkt: gronden werden geëffend, landbouwterreinen gediepground, loopgraven ontmanteld, percelen opnieuw gebruiksklaar gemaakt. De mijnkraters zijn één van de weinige relictten van het vroegere oorlogslandschap die nog in situ op het terrein herkenbaar zijn;

Overwegende dat de twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Kruisstraat culturele waarde bezitten die als volgt wordt gemotiveerd:

De mijnkraters bij Kruisstraat herinneren aan het dodelijke ondergrondse kat-en muisspel aan het front. Soldaten kwamen om tijdens ondergrondse gevechten of werken in de tunnels, of tijdens bovengrondse infanterieaanvallen die op de explosies volgden. Niet altijd slaagde men erin om de lichamen te evacueren. Voor de volgende generaties en in het bijzonder voor de nabestaanden is de mijnkratersite een herdenkingsplaats voor wie hier naamloos en zonder graf in de aarde rust. In die zin vormt de site de laatste rustplaats voor militaire slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog. De herinnering aan de Eerste Wereldoorlog kent nog altijd een breed maatschappelijk en internationaal draagvlak. Het open zicht vanaf de Wulvergemstraat op de hoger gelegen kraterlip en de open toegankelijkheid van deze site op landbouwgrond draagt bij tot de publieke belevingswaarde van deze relictten;

Overwegende dat de twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Kruisstraat technische waarde bezitten die als volgt wordt gemotiveerd:

Ook al zijn ondermijningen traditionele vormen van oorlogsvoering, de ondergrondse oorlog in de Westhoek evolueerde en kende technische vernieuwingen. Deze mijnkrater is het resultaat van de plaatsing van een dieptemijn, grote hoeveelheden springstof die op grote diepte in de ondergrond werden ingegraven, in het geval van de mijnen bij Kruisstraat ging het om respectievelijk 12,5 en 13,6 ton op een diepte van 15 tot 18 m. Technisch werd dat pas mogelijk nadat met behulp van stalen zinkschachten de moeilijk bereikbare tertiaire kleilagen in de ondergrond konden worden aangeboord. De omvang van de kraters is representatief voor de fase in de oorlog waarbij men op grote diepte, vanuit de diepliggende droge kleilagen, het front ondermijnde;

Overwegende dat de twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Kruisstraat archeologische waarde bezitten die als volgt wordt gemotiveerd:

Mijnkraters vormden na hun ontstaan ideale locaties voor constructies, zoals schuilplaatsen of nieuwe aanzetten tot ondergrondse galerijen. Op hun beurt werden kraters als versterking in de frontlinies ingebouwd. Zij vormen dus ook potentiële vindplaatsen van archeologische resten van de Eerste Wereldoorlog,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

Twee mijnkraters bij Kruisstraat, die het resultaat zijn van de ontploffing van Britse dieptemijnen op 7 juni 1917, relictten van de mijnen-slag, Wulvergemstraat zonder nummer, Heuvelland (Wijtschate), bekend ten kadaster: Heuvelland, 1ste afdeling, sectie E, perceelnummers 199A (deel), 200A (deel), 208B (deel), 209A (deel), 213D (deel) en 214A (deel).

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° culturele waarde;
- 3° technische waarde;
- 4° archeologische waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

- 1° de twee met water gevulde kraters bij Kruisstraat;
- 2° de in het reliëf verhoogde kraterlip, die het resultaat is van de na de mijnexplosie neergestorte aarde uit de kratermond en die met grasland is omgeven.

Art. 3. §1. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

1° behoud van de krater:

De bescherming heeft tot doel de aanwezige erfgoedwaarden, -kenmerken en -elementen te vrijwaren. Essentieel is het behoud van de mijnkraters en de kraterlip. Behoud, goed beheer en herstel indien nodig van de opgesomde erfgoedkenmerken en -elementen staan daarbij centraal. Daar tegenover staat dat het gangbare gebruik van de mijnkraters en de kraterlip, als deel uitmakend van een landbouwbedrijf, mogelijk moet blijven. Het bestendigen van een functie van deze mijnkraters, bij voorbeeld als visvijver of waterbevoorrading voor het vee, draagt bij tot het behoud ervan;

2° behoud van de reliëfvorm:

Het gebruikelijke onderhoud van de vegetatie op de kraterlip of in de kratermond door te snoeien, kappen of begrazen, is te allen tijde toegelaten. In het geval een boom gekapt moeten worden, kan dat best gebeuren door stomp en wortels niet te rooien. De wortels in het reliëfvolume voorkomen (versnelde) erosie en verstevigen de kraterwand en -lip. Ook om veiligheidsredenen -in het bijzonder omwille van munitie in de bodem- is het aangewezen is om de stomp niet te rooien of uit te frezen;

3° geen verharding van de kraterwand:

Wordt in de toekomst het herstel van de kraterwand overwogen, dan geeft men de voorkeur aan een 'zacht materiaal', zoals het aanvoeren van aarde ter versteviging van de wand, dus geen verharding of 'beschoeiing', zonder dat dit alles het volume van de kratermond aantast;

4° conserverende maatregelen:

Zijn uitdrukkelijk toegelaten:

erosiebestrijdende maatregelen die de instandhouding van het kratervolume, de vorm en de topografie in het algemeen instandhouden;
het ruimen van slib dat de verlanding van de waterplas in de kratermond tegengaat;
conserverende of herstellende maatregelen (aanvullen volume aarde) die de instandhouding van krater en -lip bevorderen;

5° ontsluiting:

De bescherming brengt geen enkele verplichting tot ontsluiting van de site voor het publiek met zich mee.

§2. In uitvoering van deze beheersdoelstellingen geldt een verbod op het geheel of gedeeltelijk dempen van de kraters.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;

4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

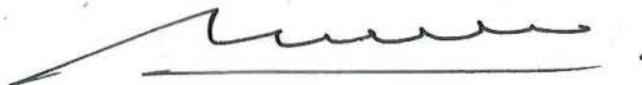
- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;
- 3° het scheuren van grasland of het omzetten van grasland in akkerland;
- 4° het plaatsen of wijzigen van oeverbeschoeiing.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

12 JUNI 2017

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS